

УДК 343.1

Dr. Arkadiusz P. Szajna

Wyższa Szkoła Zarządzania Ochroną Pracy
w Katowicach (Polska)
doktor prawa (Ph.D.)

Dr. Mykhailo V. Huzela

Edukacyjny i Naukowy Instytut Prawa,
Psychologii i Edukacji Innowacyjnej
Politechniki Lwowskiej (Ukraina)
Wydział Prawa Karnego i Procedury
Ph. D., Assoc. Prof.

OKAZANIE OSKARŻONEGO W ŚWIELE REGUŁY *NEMO SE IPSUM ACCUSARE TENETUR*: ASPEKTY PRAWNE I KRYMINALISTYCZNE

<http://doi.org/10.23939/law2020.26.271>

© Szajna A., Huzela M., 2020

Artykuł dotyczy problemu okazania oskarżonego w celu identyfikacji oskarżonego (podejrzanego) w postępowaniu karnym na podstawie polskiego prawa karnego procesowego w kontekście reguły *nemo se ipsum accusare tenetur* (nikt nie jest winien oskarżonemu). W szczególności dokładnie zbadane są proceduralne i kryminalistyczne aspekty okazania oskarżonego oraz sposoby uzyskiwania dowodów w postępowaniu karnym.

Słowa kluczowe: okazanie, okazanie oskarżonego, okazanie oskarżonego w postępowaniu karnym.

Wstęp. Mając na uwadze liczne definicje okazania przedstawiane w literaturze przedmiotu warto w tym miejscu zaprezentować chociażby dwie. Autorem pierwszej jest J. Wójcikiewicz, który twierdzi że, cyt.: „okazanie jest czynnością kryminalistyczną, w czasie której osoba rozpoznająca dokonuje porównania bodźców percypowanych uprzednio z bodźcami oddziałującymi aktualnie, w celu stwierdzenia, czy są tożsame” [22, s.12]. Autorem drugiej definicji jest E. Gruza, która uważa że, cyt.: „okazanie jest samodzielną czynnością procesowo - kryminalistyczną, polegającą na koncentracji treści oświadczenia, składanego przez osobę rozpoznającą, na odtworzeniu wyglądu obiektu identyfikowanego i porównaniu zapamiętanego obrazu z prezentowanym aktualnie w trakcie tej czynności i w odpowiednich warunkach” [6, s. 16].

Warto wspomnieć, że R. Kmiecik w swoich dziełach nie posługiwał się terminem „okazanie” tylko „rekognicja” [12, s. 26]. Upatrywał on poprawność tego terminu w tym, iż funkcjonowało ono przed laty jako synonim okazania. Natomiast S. Waltoś używał pojęcia „rozpoznanie” na określenie odmiany okazania [10, s. 156].

Katalog czynności, którym oskarżony zobowiązany jest się poddać, zostały przewidziane w art. 74 § 2 k.p.k. Do obowiązków dowodowych wskazanych w ww. przepisie należy również okazanie, którego generalną możliwość przeprowadzenia w procesie karnym przewiduje art. 173 k.p.k. [20, s. 58].

Walog dowodowy okazania – aspekty wybrane. Kodeks postępowania karnego w art. 173 § 1 k.p.k. przewiduje możliwość okazania osoby (inaczej nazywane bezpośrednim), jej wizerunku (inaczej nazywane pośrednim [16, s.57]), lub rzeczy. Koniecznie trzeba w tym miejscu przytoczyć stanowisko Sądu Apelacyjnego w Katowicach w kwestii wartości dowodowej okazania, zasługujące według mnie na pełną aprobatę, cyt.: „*Walog dowodowy okazania bezpośredniego jest nieporównywalnie wyższy niż okazania wizerunku z uwagi na bardziej dynamiczny jego charakter, a co za tym idzie możliwość obserwowania również tych cech sprawcy, które z przyczyn naturalnych na fotografii utrwalone być nie mogą (np. mimika twarzy, sposób poruszania się). Niemożność jego dokonania, co również podkreślano wielokrotnie w orzecznictwie sądowym, nie prowadzi jednak do wniosku, iż okazanie wizerunku osoby dokonane w niezbyt odległym odstępie czasowym od samego zdarzenia, pozbawione jest wartości dowodowej. Szczęółnego znaczenia dla oceny takiego dowodu nabierają wówczas nie tylko indywidualne zdolności percepcyjne świadka, ale także wszystkie te obiektywne okoliczności towarzyszące zdarzeniu, które mogą wskazywać na dostateczne zapoznanie się i zapamiętanie przez świadka szczegółów wyglądu potencjalnego sprawcy. Oceniając wartość dowodową okazania, zarówno pośredniego, jaki bezpośredniego, także w przypadku gdy nie dochodzi do niego niezwłocznie po zdarzeniu, szczegółowej analizie poddać należy takie okoliczności, jak: czas obserwacji przez świadka potencjalnego sprawcy, wzajemne połozenie tych osób (odległość), pole obserwacji (np. z profilu, en face, “kątem oka” czy też w pełnym polu widzenia), wystąpienie obiektywnych przeszkół utrudniających obserwację (uksztaltowanie terenu, przejeżdżające pojazdy, oświetenie, oślepienie słońcem itp.), dynamikę obserwowanego zdarzenia, pozycję świadka względem osoby obserwowanej (statyczna czy w trakcie przemieszczania się którejkółwiek z nich), a także czynniki szczegółne, jak zabarwienie emocjonalne towarzyszące obserwacji (np. rutynowa obserwacja, zaciekawienie obserwowanymi zdarzeniami czy irytacja), charakter obserwowanego zdarzenia (np. czynności codzienne, sytuacja niespotykana, ogniskująca uwagę) czy też wreszcie wystąpienie czynników, które mogły spowodować utrwalenie w pamięci świadka wizerunku obserwowanej osoby” [25;26;31;32;35]. Z kolei, cyt.: „Świadek, który rozpoznaje osobę musi w trakcie zeznań tak opisywać przebieg zdarzeń, proces zapamiętywania osoby, jej wizerunek, aby taki dowód dla sądu był przekonujący i logiczny” [33].*

Powyżej wskazanym fragmentom orzeczeń należy przypisać walog zasad skierowanych do organów, które zdecydowały się na przeprowadzenie tej metody identyfikacji oraz do tych, które oceniają jej wartość w kontekście rozpatrywanej sprawy. Pamiętać również należy, że okazanie jest czynnością niepowtarzalną [17, s.109;9, s.35]. Trudno jestw praktyce zweryfikować, na ile każde kolejne okazanie stanowi jeszcze aktualizację spostrzeżeń pierwotnych, poczynionych w czasie czynu, na ile zaś oddaje już późniejsze spostrzeżenia, dokonane w toku pierwszego okazania, nawet jeśli nie doszło wówczas do identyfikacji [23;27].

Znoszenie (tzw. *pati*) - postawa oskarżonego w trakcie przeprowadzania okazania. Oskarżony, jako bierny uczestnik postępowania, nie ma obowiązku dowodzenia swej niewinności ani dostarczania dowodów na swą niekorzyść (reguła *nemo se ipsum accusare tenetur*). Analizując przepisy dotyczące okazania w kontekście powyżej zaprezentowanej reguły, nasuwa się pytanie, czy oskarżony poza biernym zachowaniem jest obowiązany do jakiegoś działania. Według J. Kwiecińskiego od oskarżonego można domagać się ukazania rozpoznającemu stanowiącego podstawę rozpoznania tzw. portretu kinetycznego sprawcy [14, s.60]. Należy zgodzić się z opinią wyrażoną przez A. Lacha, który uważa, że z poglądem tym nie można się zgodzić, bowiem uprawnienie organów procesowych do okazywania w żaden sposób nie obciąża go obowiązkami innymi niż jego znoszenie [15, s.192]. Warto również w tym miejscu podkreślić, że nie można zmusić danej osoby do poddania się tej czynności za pomocą środków przymusu (byłoby to sprzeczne z taktyką przeprowadzania tej czynności) [18, s.55].

Podkreślić należy zatem, że organy procesowe nie mogą wymuszać na oskarżonym odpowiedniej postawy podczas przeprowadzania okazania bezpośredniego niejawnego [20, s.67]. Nie mogą one oddziaływać na zachowanie biernego uczestnika postępowania podczas prezentacji parady

identyfikacyjnej, bowiem jakiegokolwiek jego zmuszanie może przynieść skutek odwrotny do zamierzonego, np. oskarżony może manifestować swój stosunek do całego przedsięwzięcia, co zniweczy obiektywność przeprowadzenia tej czynności [20, s. 67].

Techniczne warunki przeprowadzania okazania. Artykuł 173 § 4 k.p.k. zawiera podstawę do wydania rozporządzenia wykonawczego, wyjaśniającego techniczne warunki okazania [2]. Poza wskazanym powyżej przepisem kodeks postępowania karnego nie zawiera szczegółowej regulacji co do sposobu przeprowadzania okazania, ów sposób wynika z rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 2 czerwca 2003 r. w sprawie warunków technicznych przeprowadzenia okazania. W przypadku przeprowadzania okazania osoby przepis § 5 ust. 1 tego rozporządzenia stanowi, że osoby przybrane do osoby okazywanej powinny być w zbliżonym wieku oraz mieć podobny do niej wzrost, tuszę, ubiór i inne cechy charakterystyczne [38]. Interesująca jest regulacja zawarta w § 6 ust. 1 przedmiotowego rozporządzenia, w myśl której organ przeprowadzający okazanie powinien wykonać takie czynności, aby wygląd osoby okazywanej nie różnił się podczas okazania od jej wyglądu podczas zdarzenia stanowiącego przedmiot postępowania. Czy więc organ przeprowadzający okazanie może zastosować przymus bezpośredni, aby np. ogolić zarost osoby okazywanej? Odpowiadając na to pytanie M. Kornak stwierdza, że przywrócenie wyglądu może polegać na przymuszeniu okazywanego m.in. do ścięcia włosów, zmiany ich koloru, zgolenia, czy też zapuszczenia zarostu [11, s.176]. Należy jednak wyraźnie podkreślić, iż ustawa nie obciąża oskarżonego powyższymi obowiązkami, w związku z czym nie daje podstawy do sformułowania odpowiedzi twierdzącej na postawione pytanie. Paragraf 6 ust. 1 omawianego rozporządzenia można więc odnosić jedynie do zabiegów wykonywanych za zgodą okazywanego.

Istotne jest aby okazywanie osoby mającej być rozpoznaną odbywało się wśród odpowiedniej liczbie grupie osób przybranych. Liczebność ta jest rozmaicie regulowana w poszczególnych porządkach prawnych, np. w Wielkiej Brytanii liczba ta wynosi 8 [7, s.16]. Natomiast w Polsce podczas czynności okazania osoba mająca być zidentyfikowana powinna znajdować się w grupie liczącej co najmniej 4 osoby. Do pozostałych reguł prawidłowo przeprowadzonej czynności okazania należy zaliczyć:

- 1) pokazywanie grupy osób tylko jednej osobie rozpoznającej,
- 2) żadna z osób przybranych nie może być funkcjonariuszem organu przeprowadzającego czynności ani osobą znaną rozpoznającemu,
- 3) liczebność grupy osób powinna być parzysta – ma to związek ze skłonnością do wybierania z grupy osób podobnych przeważnie osoby stojącej w środku [7, s.16],
- 4) celem wykluczenia sugestii organ procesowy przeprowadzający okazanie nie może dopuścić do wzajemnego kontaktu osób rozpoznających,
- 5) zabronione jest okazywanie więcej niż jednej osoby podlegającej identyfikacji (gdy zaistnieje potrzeba okazania więcej osób, należy przeprowadzić tyle okazań ile jest osób mających być okazanych),
- 6) organ przeprowadzający okazanie nie może dopuścić do tego by osoba rozpoznająca zobaczyła osobę okazywaną przed rozpoczęciem czynności,
- 7) organ przeprowadzający okazanie powinien czuć się zobowiązany do ustalenia, czy rozpoznający nie widział wcześniej okazywanego,
- 8) osobę rozpoznającą należy poinformować o celu okazania, akcentując fakt, że nierozpoznanie osoby również jest zrealizowaniem celu czynności [8, s.30],
- 9) osobie, która ma być rozpoznana należy umożliwić wybór miejsca w grupie osób przybranych.

Przed okazaniem bezpośrednim można przeprowadzić, tzw. „okazanie puste”, które polega na tym, że w grupie osób okazywanych nie ma „rzeczywistego” sprawcy czynu. Świadek jest z pewnością przekonany, że w prezentowanej grupie znajduje się sprawca podlegający identyfikacji i wskaże osobę podobną do podejrzanego [13, s.154]. Okazanie to znajduje zastosowanie wówczas, gdy organ procesowy ma uzasadnione wątpliwości co do obiektywizmu osoby rozpoznającej.

Okazanie osoby można podzielić na zwykłe okazanie osoby (jawne) oraz okazanie osoby *incognito* (z ukrycia). Okazanie zwykłe ma miejsce wtedy, gdy osoba rozpoznająca i podlegająca zidentyfikowaniu

w trakcie przedmiotowej czynności widzą się wzajemnie, a z okazaniem osoby *incognito* spotykamy się wtedy, gdy rozpoznający widzi osobę podlegającą rozpoznaniu, ale ta ostatnia nie ma już takiej możliwości (np. zastosowanie lustra fenickiego, wizjera).

Okazanie wizerunku oskarżonego, może przybrać postać zaprezentowania[4, s.34]: fotografii, zapisu obrazu w ruchu (taśma filmowa), zestawu obrazów, rysunków, szkiców, modeli.

Okazanie wizerunku, a więc okazanie pośrednie, może być konieczne, gdy nie może być dokonane okazanie bezpośrednie albo wtedy, gdy wobec upływu czasu i zmiany wyglądu osoby rozpoznawanej osoba rozpoznająca nie jest pewna co do identyfikacji sprawy [36].

Odnosząc się do rodzajów okazania pośredniego warto w tym miejscu przytoczyć fragment orzeczenia Sądu Apelacyjnego w Lublinie, w którym to stwierdza, że dowód z udziałem świadka i oskarżonych w celu porównania głosów obu oskarżonych może być traktowany nie jako eksperyment procesowy (art. 211 k.p.k.), lecz jako *sui generis* okazanie - tj. rozpoznanie osoby w oparciu o głos, co mieści się w ramach czynności określonej przepisem art. 173 k.p.k. [24]. Okazanie głosu powinno odbywać się w warunkach wyłączających sugestię, a więc w grupie co najmniej czterech głosów podobnych do głosu okazywanego. Ponadto, świadek rozpoznający głos nie powinien wcześniej słyszeć oskarżonego w sytuacji wskazującej na jego rolę procesową [37].

Zdaniem Z. Czeczota rozpoznanie głosu jest czynnością trudną i dlatego przy przesłuchaniu świadka opierającego się głównie na wrażeniach słuchowych należy przede wszystkim dążyć do sprawdzenia i wyjaśnienia, czy ma on zdolność słyszenia w granicach normy fizjologicznej oraz jakie posiada zdolności do zapamiętywania i rozpoznawania głosu[5, s.112]. Dlatego też zdaniem M. Ciarki ważne jest, aby w przypadkach, gdy podczas okazania mowy zostanie rozpoznany głos, przeprowadzony został dowód z opinii biegłego celem ustalenia, czy rozpoznający posiada i w jakim stopniu zdolność do zapamiętywania i rozpoznawania głosu[3, s.32]. Dopiero będąc w posiadaniu takiej opinii zajdzie możliwość pełnego odniesienia się do wyników czynności dowodowej rozpoznania głosu [3, s.32].

Należy pamiętać, że identyfikacja głosu opiera się na założeniu, że każda osoba ma inną strukturę organów anatomicznych mowy, używa zróżnicowanych wzorców mowy, co sprawia, że posługuje się charakterystycznym głosem, posiadającym wiele cech indywidualnych [19, s.118].

Wartość rozpoznania człowieka wyłącznie w oparciu o jego głos może być różna i zależy tak naprawdę nie tylko od siły subiektywnego przekonania osoby dokonującej takiej identyfikacji, że się nie myli, choć jest to niewątpliwie okoliczność istotna[34]. Uzależniona jest ona od szeregu czynników tworzących obiektywne warunki umożliwiające tego rodzaju rozpoznanie. Istotne są zarówno warunki, w jakich doszło do kontaktu głosowego będącego podstawą rozpoznania, bardziej lub mniej sprzyjające, jak i cechy głosu osoby rozpoznawanej, które mogą ułatwić, bądź wręcz utrudnić jego identyfikację[34]. Nie podlega dyskusji, że znacznie łatwiej jest rozpoznać kogoś po głosie, jeśli ma on silne cechy charakterystyczne, związane np. z jego wysokością, tonem, barwą czy też wymową poszczególnych głosek [34].

Zakończenie. Kończąc wywód dotyczący okazania, należy przytoczyć i w pełni poprzeć stanowisko Sądu Apelacyjnego w Lublinie, który uważa że, cyt.: „*Jakkolwiek okazanie świadkowi domniemanego sprawcy przestępstwa tylko wtedy ma stosowną wartość identyfikacyjną, gdy przebiega według określonych zasad, w tym zwłaszcza w warunkach wyłączających sugestię, to przepisy prawa nie ograniczają przedmiotowej czynności wyłącznie do bezpośredniego okazania osoby. Brak jest także zakazu przeprowadzenia w ramach tego samego postępowania okazania zarówno osoby, jak i wizerunku. Rzecz bowiem w tym, by w realiach faktycznych i dowodowych konkretnej sprawy rozważyć przydatność każdej z tych czynności, a nadto, by sposób i rezultat ich przeprowadzenia poddać kompleksowej ocenie*” [28; 29; 30].

Mając powyższe na uwadze, należy również dodać, iż wynik prawidłowo przeprowadzonego okazania nie powinien być uznawany jako przesądzający dowód o winie czy niewinności oskarżonego. Niemniej jednak może on stanowić część materiału dowodowego zgromadzonego w sprawie. Zatem za

istotne należy uznać odpowiednie i rzetelne jego przygotowanie, celem zapewnienia poszanowania praw oskarżonego i wiarygodności uzyskanych informacji.

LISTA UŻYTYCH ŹRÓDEŁ

1. Ustawa z dnia 06.06.1997 r. - Kodeks postępowania karnego (tj. Dz.U. z 2020 r. poz. 30)
2. Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 02.06.2003 roku w sprawie warunków technicznych przeprowadzenia okazania (Dz. U. z 2003 r., nr 104 poz. 981). Bibliografia. 3. Ciarka M., Problematyka okazania głosu, Prawo Europejskie w praktyce 2009, nr 2 4. Cielecki W., Grochowski T., Okazanie jako czynność procesowa, Wyd. CSP w Legionowie, Legionowo 2003 5. Czeczot Z., Kryminalistyczna problematyka osobowych środków dowodowych, Wyd. UW, Warszawa 1976 6. Gruza E., Okazanie. Problematyka kryminalistyczna, Wyd. Comer, Toruń 1995 7. Jerzyński Cz., Kryminalistyczna problematyka okazania, Policja 2011, nr 3 8. Juszka K., Zasada prawdy materialnej a sugestia w okazaniu, Przegląd Policyjny 2009, nr 1 9. Juszka K., Zasady procesowe i kryminalistyczne a powtarzalność okazania w praktyce, Problemy kryminalistyki 2009, nr 269 10. Karlik P., Okazanie – problemy nierozwiązane, Problemy współczesnej kryminalistyki 2010, t. 14 11. Kornak M., Kilka uwag w kwestii okazania osób i rzeczy. Problematyka kryminalistyczno-procesowa [w:] L. Bogunia (red.), Nowa Kodyfikacja Prawa Karnego, t. 19, Wyd. UW, Wrocław 2006 12. Kmiecik R., Rekognicja i konfrontacja w świetle założeń dowodu ścisłego, Nowe Prawo 1981, nr 5 13. Kulicki M., Kryminalistyka, cz. I, Wyd. UMK, Toruń 1972 14. Kwieciński J., Rekognicja – okazanie w celu rozpoznania, WPP 1998, nr 1-2 15. Lach A., Granice badań oskarżonego w celach dowodowych. Studium w świetle reguły nemo se ipsum accusare tenetur i prawa do prywatności, Wyd. TNOiK Dom Organizatora, Toruń 2011 16. Lisiecki M., Bezpośrednie i pośrednie okazanie osób w procesie karnym, Prok. i Pr. 1997, nr 3 17. Lisiecki M., Zasady i warunki techniczne okazania, Prok. i Pr. 1999, nr 4, s. 109. 18. Lisiecki M., Okazanie w nowym kodeksie postępowania karnego, Prok. i Pr. 1998, nr. 3 19. O.E. de Briton Alvarenga, Identyfikacja głosu ludzkiego, Problemy Kryminalistyki, nr. 1 20. Sikora A., Oskarżony obiektem okazania. Uwagi dotyczące obowiązku oskarżonego poddania się okazaniu w celach rozpoznawczych, Internetowy Przegląd Prawniczy TBSP UJ 2017/7 21. Szczepaniec M., Dopuszczalność okazania głosu, Zeszyty Prawnicze UKSW 2011, nr 11.2 22. Wójcikiewicz J., Okazanie. Studium porównawcze z pogranicza kryminalistyki i procesu karnego, Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Jagiellońskiego – Prace Prawnicze 1985, nr 117. Orzecznictwo. 23. Wyrok SN z dnia 18.07.2013 r., sygn. akt: III KK 92/13, OSNKW 2013/11/98 24. Wyrok SA w Lublinie z dnia 05.07.2017 r., sygn. akt: II AKA 116/17, LEX nr 2355880 25. Wyrok SA we Wrocławiu z dnia 08.11.2017 r., sygn. akt: II AKA 300/17, LEX nr 2412864 26. Wyrok SA w Katowicach z dnia 17.06.2016 r., sygn. akt: II AKA 149/16, LEX nr 2087866 27. Wyrok SA w Białymstoku z dnia 17.02.2015 r., sygn. akt: II AKA 9/15, LEX nr 1659036 28. Wyrok SA w Białymstoku z dnia 17.09.2015 r., sygn. akt: II AKA 147/15, LEX nr 1934430 29. Wyrok SA w Lublinie z dnia 21.10.2015 r., sygn. akt: II AKA 229/15, LEX nr 1957350 30. Wyrok SA w Krakowie z dnia 13.02.2014 r., sygn. akt: II AKA 280/13, LEX nr 1540480 31. Wyrok SA w Krakowie z dnia 28.11.2013 r., sygn. akt: II AKA 235/13, LEX nr 1466265 32. Wyrok SA w Krakowie z dnia 31.07.2013 r., sygn. akt: II AKA 130/13, LEX nr 1362720 33. Wyrok SA w Poznaniu z dnia 11.09.2012 r., sygn. akt: III K 147/11, LEX nr 1237532 34. Wyrok SA w Katowicach z dnia 30.11.2012 r., sygn. akt: II AKA 459/12, LEX nr 1236456 35. Wyrok SA w Krakowie z dnia 07.12.2011 r., sygn. akt: II AKA 225/11, LEX nr 1147598 36. Wyrok SA w Lublinie z dnia 04.02.2010 r., sygn. akt: II AKA 234/09, LEX nr 583681 37. Wyrok SA we Wrocławiu z dnia 08.09.2010 r., sygn. akt: II AKA 103/10, OSAW 2011/2/218 38. Wyrok SR w Świdnicy z dnia 31.05.2013 r., sygn. akt: II K 719/11, LEX nr 1953927

REFERENCES

1. The Act of 06.06.1997 - Code of Criminal Procedure (i.e. Journal of Laws of 2020, item 30) 2. The Ordinance of the Minister of Justice of June 2, 2003 regarding the technical conditions of conducting the presentation (Journal of Laws of 2003, No. 104 item 981). Bibliography. 3. Ciarka M., Problems of voting, European Law in practice 2009, No. 2 4. Cielecki W., Grochowski T., Presentation as a procedural act, Ed. CSP in Legionowo, Legionowo 2003 5. Czeczot Z., Forensic issues of personal means of evidence, ed. UW, Warsaw 1976 6. Gruza E., Showing. Forensic issues, ed. Comer, Toruń 1995 7. Jerzyński Cz., Forensic issues of presentation, Police 2011, No. 3 8. Juszka K., The Principle of Material Truth and Suggestion in Presentation, Police Review 2009, No. 1 9. Juszka K., Procedural and criminal principles and the repetition of practical demonstrations, Problems of forensics 2009, no. 269 10. Karlik P., Opportunity - unsolved problems, Problems of modern forensics 2010, vol. 14 11. Kornak M., Some remarks regarding the presentation of persons and things. Criminal and procedural issues [in:] L. Bogunia (ed.), New Codification of Criminal Law, vol. 19, ed. UW, Wrocław 2006 12. Kmiecik R., Rekognicja and confrontation in the light of the assumptions of strict proof, Nowe Prawa 1981, no. 5 13. Kulicki M., Forensics,

part I, ed. UMK, Toruń 1972 14. Kwieciński J., Rekognicja - presentation for recognition, WPP 1998, No. 1-2 15. Lach A., Limits of examining the accused for evidence. A study in the light of the *nemo se ipsum accusare tenetur* rule and the right to privacy, ed. TNOIK Dom Organizer, Toruń 2011 16. Lisiecki M., Direct and indirect presentation of persons in criminal proceedings, Prok. and Pr. 1997, No. 3 17. Lisiecki M., Terms and conditions of the technical presentation, Prok. and Pr. 1999, No. 4, p. 109. 18. Lisiecki M., Presentation in the new Code of Criminal Procedure, Prok. and Pr. 1998, no. 3 19. O.E. de Briton Alvarenga, Identification of the human voice, Problems of Forensics, no. 1 20. Sikora A., Accused with an object of presentation. Comments on the obligation of the accused to submit to the examination purposes, Internet Legal Review TBSP UJ 2017/7 21. Szczepaniec M., Admission to vote, Zeszyty Prawnicze UKSW 2011, No. 11.2 22. Wójcikiewicz J., Okazanie. Comparative study on the borderline of forensics and criminal trial, Scientific Notebooks of the Jagiellonian University - Legal Studies 1985, No. 117. Jurisprudence. 23. Judgment of the Supreme Court of 18.07.2013, reference number act: III KK 92/13, OSNKW 2013/11/98 24. Wyrok SA in Lublin of 05.07.2017, reference number act: II AKa 116/17, LEX No. 2355880 25. Judgment in Wrocław of 08.11.2017, reference number act: II AKa 300/17, LEX No. 2412864 26. Judgment in Katowice of 17.06.2016, reference number act: II AKa 149/16, LEX No. 2087866 27. Judgment in Białystok of February 17, 2015. ref. act: II AKa 9/15, LEX No. 1659036 28. Judgment in Białystok of 17/09/2015, reference number act: II AKa 147/15, LEX No. 1934430 29. Judgment in Lublin of October 21, 2015, reference number act: II AKa 229/15, LEX No. 1957350 30. Judgment in Cracow of February 13, 2014, reference number act: II AKa 280/13, LEX No. 1540480 31. Judgment of SA in Krakow of 28.11.2013, reference number act: II AKa 235/13, LEX No. 1466265 32. Judgment in Cracow of July 31, 2013, reference number act: II AKa 130/13, LEX No. 1362720 33. Wyrok SA in Poznań of 11.09.2012, reference number act: III K 147/11, LEX No. 1237532 34. Judgment in Katowice of November 30, 2012, reference number act: II AKa 459/12, LEX No. 1236456 35. Judgment of SA in Krakow of 07.12.2011, reference number act: II AKa 225/11, LEX No. 1147598 36. Judgment in Lublin of February 4, 2010, reference number act: II AKa 234/09, LEX No. 583681 37. Judgment in Wrocław of 08.09.2010, reference number act: II AKa 103/10, OSAW 2011/2/218 38. Judgment of the SR in Świdnica of 31.05.2013, reference number act: II K 719/11, LEX No. 1953927

Дата надходження: 23.03.2020 р.

Аркадіуш Шайна

Вища школа управління охороною праці
в Катовіце (Польща)
доктор права

Михайло Гузела

Навчально-науковий інститут права,
психології та інноваційної освіти
Національного університету "Львівська політехніка" (Україна),
доцент кафедри кримінального права і процесу
кандидат юридичних наук, доцент

ПРЕД'ЯВЛЕННЯ ДЛЯ ВПІЗНАННЯ ОБВИНУВАЧЕНОГО В КОНТЕКСТІ ПРАВИЛА *NEMO SE IPSUM ACCUSARE TENETUR*: ПРАВОВІ ТА КРИМІНАЛІСТИЧНІ АСПЕКТИ

Розглянуто проблему пред'явлення для впізнання обвинуваченого (підозрюваного) в кримінальних провадженнях за кримінальним процесуальним законодавством Польщі в контексті дії правила *nemo se ipsum accusare tenetur* (ніхто не зобов'язаний сам себе обвинувачувати). Зокрема, ґрунтовно досліджуються процесуальні та криміналістичні аспекти пред'явлення для впізнання як слідчої (розшукової дії) та як способу отримання доказів у кримінальному провадженні.

Ключові слова: впізнання, пред'явлення для впізнання, пред'явлення для впізнання обвинуваченого в кримінальному провадженні.

Arkadiusz P. Szajna

College of Occupational Safety Management
in Katowice (Poland)
Ph. D.

Mykhailo V. Huzela

Institute of Jurisprudence, Psychology
and Innovation Science
Lviv Polytechnic National University (Ukraine)
Department of Criminal Law and Procedure
Ph. D., Assoc. Prof.

**PRESENTATION OF THE ACCUSED IN THE LIGHT
OF THE *NEMO SE IPSUM ACCUSARE TENETUR* RULE: LEGAL AND FORENSIC ASPECTS.**

The article concerns the problem of convicting the accused in order to identify the accused (suspect) in criminal proceedings under Polish procedural criminal law in the context of the *nemo se ipsum accusare tenetur* rule (no one is guilty of the accused). In particular, the procedural and criminal aspects of the accused's conviction and the means of obtaining evidence in criminal proceedings are thoroughly examined.

Key words: presentation, presentation of the accused, presentation of the accused in criminal proceedings.